

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr T. Hockstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygenstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Iets over de geschiedenis en haar waarde of waardeloosheid. VIII. (Slot). — Uit de Schrift: Uitgesproken oordeelen. (Jer. 1:16). — Kerkelijk Leven: Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuw reeks). I; Een eigen beginsel? Belsuzars feest; vis comica. — Ziekzonde: Hernieuwd Apollinarisme? V. — Vakwetenschap en Praktijk: De verwerping van het Oude Testament in het heden en verleden. VI. — Muzikale Kroniek: „Die Heilige Stadt“ van Walther Böhm door „Halleitja“ te Rotterdam. II. — Uit de Historie: Een afscheiding in Duitsland. — Zending en Evangelisatie: De toestand der Wereldzending. V. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Iets over de geschiedenis en haar waarde of waardeloosheid.

VIII. (Slot).

f. Om daar een open oog voor te krijgen, bedenke men, dat volgens de reeds aangeduide gedachte de wereld van hierboven, wijl behoorende tot het geschapene, geen „tweede“ schepping wezen kan, doch een vernieuwde, een gezuiverde en een voltooide schepping. Wijl zij geen nieuwe, dat wil hier zeggen: geen andere creatie, geen schepping van een nieuw ontwerp na prijsgeving van het eerste ontwerp kan wezen, daarom moet ook alles, wat fundamenteel, konstitutief, bepallend is in deze vernieuwde wereld van den hemel, reeds in het ontwerp van de wereld-van-'t begin opgenomen zijn geweest. — Nu gaan we verder. Wij weten, uit wat Christus en Paulus zeggen, dat in den hemel twee dingen niet meer zullen zijn: geen huwelijk, en geen spijsgebruik. Geen sexualiteit dus, en geen vegetatie. Was dat ons niet geopenbaard, dan zouden wij allicht, aan onze eigen „waarneming“, aan onze eigen „geschiedfilosofie“, aan ons eigen begrip van „natuur-wetten“ overgelaten, zeggen: sexualiteit, en vegetatie, dat zijn dingen, die bij onze menscheit in-lichamelijkheid hoóren. Daar raakt men nooit van af. Toch zegt de Schrift: straks zal de mensch lichamenlijk zijn, en toch niet meer het huwelijk kennen; ook zal hij niet meer eten: „buik en spijs zijn te niet gedaan“, en men is daar „als engelen Gods“. — Krachtens onze ontkenning van den opbouw eener tweede wereld naar een tweede goddelijk ontwerp, concludeeren wij dus nu, dat, indien de mensch was blijven staan in de gehoorzaamheid van het werkverbond, die mensch, hoewel zonder verwoestende verbreking in den „dood“, toch zou „gekomen“ zijn, zou „overgegaan“ zijn van een sexueel-vegetatief bestaan tot een niet-sexueel-vegetatief bestaan. Nu kan men zich dien „overgang“ niet anders denken dan akuit, zoo men wil: katastrofaal, een overgang in een „punt des tijds“. Men kan misschien probeeren, hier de bepaalde hypothese van een „ontwikkeling langs lijnen van geleidelijkheid“ ter hulp te roepen (hetgeen ten aanzien van de sexualiteit, die langzaam bij den mensch ten deele versterft in haar werking, misschien een poosje vol te houden is). Maar met die hypothese alleen komt men er niet. Want, dit „ten deele“ breekt reeds de kracht der hypothese, voor wat die sexualiteit betreft. En voorts bedenke men, dat de overgang van vegetatie tot niet-vegetatie altijd een overplaatsing beteekent in een geheel-andere staat, die ten aanzien van den eersten zich slechts verwerkelijken kan door een akuit, ik zeg niet: verbreken, maar toch wel veranderen van wat eerst bestond. Bedenkt men tevens, dat de sexualiteit en de vegetatie niet „geïsoleerd“ te denken zijn bij ieder voor zich, maar dat ze slechts optreden kunnen in een reëelen samenhang en samengang van den enkelen sexuellen en vegeteerenden mensch met heel zijn omgeving, met heel zijn „wereld“, dan wordt nog eviderenter, wat we zeiden: een overgang van den eenen naar den anderen „toestand“ is ondenkbaar zonder „katastrofe“. Mits men dat woord ontdoet van de bijgedachte van verwoesting, van verstó-

ring, en het alleen maar aanwendt, dezen keer, in den zin van een „akuit“, door transcendente hand „over“ het bestaande „gebrácht“ „geweld“ (of liever: overmacht, een Uebermáchtigheit, die óók is „unbedingte Macht“), dan is het duidelijk, dat reeds de wereld-van-'t begin, al kende ze een „evolutie op den grondslag van de schepping“, toch niet haar voleinding kon bereiken, zonder zulk een „katastrofe“.

Het „punt des tijds“, waarover Paulus spreekt in den eersten brief aan de Corinthiërs, en dat den plotseligen „overgang“ van sexueel en vegeteerend in niet-sexueel, niet-vegeteerend leven markeert, — het behoort óók tot wat Bilderlijk zou noemen: het „eerste waereldronk“, ja, het aller-eerste wereldronk, de wereld in haar eersten loop, de wereld van het werkverbond, van het paradijs. Men moet dus heel dat werkverbond prijsgeven, over Genesis I—III geen woord meer durven spreken, en over de fundamentele vraag, of God een tweede ontwerp-van-wereld maken kan, nadat het eerste door Hem weggeworpen was, geen woord meer durven zeggen, — óf: men dient te erkennen, dat een „katastrofe“, gelijk wij thans aan 't eind der dagen wachten, mutatis mutandis reeds opgenomen was in het toekomstprogramma van den eersten bloeienden dag van het oude paradijs, en zóó aan Adam óók bekend gemaakt is. De katastrofe-idee is aan alle christelijke geschiedbeschouwing voor alle geschiedenis, de eerste, en de laatste, en ook voor die van 't midden (Christus), als leer-spreuk eigen. Slechts ligt tusschen de „verandering in een punt des tijds“, zooals ze zou geweest zijn, indien de mensch was blijven staan ter ééner zijde, en de „verandering in een punt des tijds“, zooals ze thans door Paulus, en door heel de Schrift gesteld wordt als te wachten aan het eind van deze zónde-dagen, ter anderder zijde, dit verschil: die eerste akute verandering zou alleen voltooide, vervullend, af-makend zijn geweest; de andere, de werkelijke is, behalve dit óók zuiverend, richtend, schiftend, oordeelend. Dat komt natuurlijk van de zonde, die in de historie „inbrak“, en die er dus alleen door „uit-brak“ uitgenomen worden kan. Doch de gedachte, dat er in de geschiedenis rijping is van vruchten, die men (zij 't dan ook met behulp van overplaatsing door Gods hand in een punt des tijds) in kan dragen uit deze aarde, in den hemel, die gedachte stelt de Schrift óók voor de wereld van den oorsprong vast. De wereld van 't begin. Het punt-des-tijds is oer-instelling. Afbreken, uitbreken? vraagt Tillich. Raaklijn, kruispunt? roept Kierkegaard, vraagt Barth. Geschiedenis-en-„boven-geschiedenis“? probeert weer een derde. Onderzoekt de Schriften, zegt er-gens de stem van Christus; en zegt nu eerlijk, of gij haar gelooft, ja, dan wel neen.

g. Dus moeten wij wel vasthouden aan het woord „eschatologie“ in den ouden, ons vertrouwden zin. O neen, wij zullen niet ontkennen, dat er in onze „leer der laatste dingen“ veel verdiept moet worden. De interessante probleemstelling van de anderen heeft ons op zeer veel punten gedwongen tot dieper denken. Maar — wij kunnen geen afstand doen van het begrip: „ta eschata“, de laatste dingen, als dingen der geschiedenis, dingen van 't slot, van 't chronologisch straks dateerbaar eind. Hiermee staat of valt voor ons alles. Alles. Wij weten, wat we hier schrijven.

h. Dus verwerpen wij het theoreem van geschiedenis-en-boven-geschiedenis. Wij laten Christus niet tot raaklijn worden, noch ook het Woord, noch eenige „wereld Gods“. In Christus zelf is God van den mensch — men denke aan Chalcedon — niet gescheiden, maar ook niet met hem saamgevoeld. Onvermengd, en toch veréend. Wie dat gelooft, ziet daár de grondwet van de christelijke geschiedbeschouwing vol- en vastgehouden. Óók de grondgedachte van den hemel. Wie een ander geschiedbegrip indraagt, die gaat in, ja waartegen? Tegen de gereformeerde dogmatiek, zegt een haastige broeder, alsof hij zeggen wil: nu ja, dat is zóó erg niet. Wij zeggen rustig: hij gaat in tegen zijn eigen belijdenis. Tegen de Canones van Dordt. Nog

verder: tegen Chalcedon, tegen het oecumenisch christendom. Hij draagt een onchristelijk filosofieem in het christendom binnen; maar moest dat liever ronduit zeggen. De kloof is immers niet te dempen. Want gelijk in Christus, als het vleeschgeworden Woord, God ingaat tot den tijd, en Gods werk, en Gods Woord in Hem wordt ingedragen in de geschiedenis, zóó is het óók met de wedergeboorte, de theopneustie, den jongsten dag. Wij spraken hier al over. De geschiedenis is inderdaad voor ons geloof een passend „raam“, waarin God werkt. „Een“ raam? Neen, neen: hét raam. Een ander is er niet, tenzij men raakt aan de drie-eenheid. Gods verlossingswerk maakt dus geen aparte geschiedenis, los van de „profane“; het komt de geschiedenis in, en voltrekt zich met en door haar. Het dwingt de geschiedenis te worden wat ze heden is.

i. Zoo nemen wij conclusie. We hebben niets „bewezen“. We wilden dat ook niet graag onder-nemen. Want daarmee zouden wij te kort doen aan onze eigen these, dat tusschen de anderen en ons de Schrift ligt. O neen, uit óns weten wij niets. Maar nu ons God verklaard is, en wij over Hem door een klaarlijklijke openbaring spreken mogen, spreken kunnen, zij het onder ongebroken zelf-toetsing, wijl we zondaars zijn, nu kunnen wij óók over het huis van God, Zijn werk, de „toekomst des Heeren“ spreken. Wat kan ons hier dat „oneindig kwalitatief verschil“ ophouden, verhinderen? 't Verschil tusschen God en ons? Wij weten, en eerbiedigen het. Maar wij eerbiedigen het dan óók hierin, dat wij geen filosofie over de openbaring, en haar termen, en haar kracht of krachteloosheid durven geven, zonder een Woord te hoóren, dat voor óns 't Woord van Hem is. Is God transcendent, dan willen wij van Hem „niet aardsch“ gaan „denken“. En dat doet feitelijk toch elk, die van Gods transcendentie spreekt, en niet wil verder komen. Wat weet ik van Hem, tenzij Hij het aan mij zegt? Wat weet ik uit mij-zelf, over de mogelijkheden, of onmogelijkheden, die God heeft in zijn spreken tot mij? Ik kan veel weten — en ook dat dan nog alleen door openbaring — over de verlegenheid, waarin IK word gebracht door dat oneindig kwalitatief verschil van God en mensch. Maar ik weet niets omtrent de „onmogelijkheden“ waarvoor HIJ zou geplaatst zijn in zijn mededeelen-aan-den-mensch. Indien HIJ ZELF mij zegt: dat Hij zóó transcendent is in Zijn heerlijkheid, dat Hij de Paedagoog kan zijn, die mij van Zich, en van Zijn werk, en van Zijn wereld, spreken kan op niet-volkómen, en toch zuivere wijs, zonder Zijn eer te kort te doen, dan heb ik voorts te zwijgen. Dat is beven voor Gods transcendentie: Zijn immanentie te gelóóven, als Hij ze openbaart.

Welnu: Hij heeft geopenbaard, dat Hij in deze wereld immanent wou wezen, en ook is. Doordat God transcendent is, kon Hij hier immanent verkeerden: wie heeft zijn wil wederstaan, als deze wil-tot-genade wezen wil? En doordat Hij immanent is, verhindert Hij zijn kerk, zijn transcendentie te vergeten, haar in den grond duurzaam te schenden. Hij zegt mij, dat het een oordeel, een verlatings-oordeel is, als men de immanentie, die Hij als transcendente Spreker geopenbaard heeft, schraapt van de lijst der dingen van 't geloof.

Dit is dan ook ons laatste rustpunt: de Schrift. Hier op zit alles vast. Tegen Hegel. Tegen Kierkegaard-Barth. Tegen Althaus, die aan een binnen de historie door hem geconstateerde werkelijkheid van opleving hier, reformatie daar, verjonging elders, vrijmoedigheid ontleent, om het van boven de historie klinkend „neen“ óver het geschieden zelf te begeleiden met een verstolen „ja“. Maar hij vergeet daarbij, dat het kwalificeeren van die „opleving“, die „reformatie“, als iets góeds, als iets van „leven“, slechts mogelijk is, als men gelooft, dat waarlijk leven daar is, waar de kerk den Christus predikt, haar leven zuivert, zich verjongt. Hoe durft hij hier van „leven“ reppen, als hij niet aanneemt, uit de Schriften, dat wát de kerk van Christus zegt, geen onzin is, maar zin?

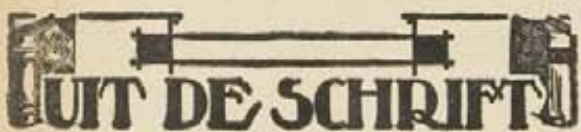
En als wij eenmaal ons verlaten op de Schriften, laat dan geheel de Schrift maar spreken. Laat dan weer plaats er komen voor haar onderwijs, dat God een „neen" spreekt, alléén maar over zonde, niet over natuur, niet over geschiedenis.

Zóó slechts kan men het humanisme breken, ook van Tillich, ook van Lessing.

Ja, zóó slechts kan men weigeren, met het humanisme, den mensch te laten leunen op zichzelf. Want dit geloof erkent de kracht der openbaring als reëel, en ook onmisbaar: zonder haar zijn wij dus niets. En tevens houdt het tegenover Lessing vol, dat God de eeuwige waarheden niet „verborgen" heeft in „elementaire" boeken, doch „klaarblijkelijk", en „doorzichtig" ze gemaakt heeft.

Hier is de eer den mensch ontnomen, maar aan God gelaten. En in den samenhang van die gedachtencombinatie handhaven wij, dat ons spreken over den hemel gemakkelijk is; even gemakkelijk, als de eerste de beste volzin uit de eerste de beste preek. Maar in die gemakkelijheid ook even moeilijk. Wij spreken over den hemel met hetzelfde gemak, en met gelijke beving, als ons geschiedt, zoo vaak wij handelen over doop en avondmaal, Schrift en kerk, dood en geboorte, of over de musschen op het dak, die zonder Gods voorzienigheid niet vallen kunnen.

K. S.

Uitgesproken oordeelen.

Ik zal Mijne oordeelen tegen hen uitspreken.
Jeremia 1: 16.

In de profetieën van Jeremia vindt men een voortdurend conflict tusschen het Woord van God, dat met oordeel dreigt, en 't woord van Zijn „volk", dat die woorden niet hooren wil, en den profeet van Jehovah, die ze brengt, het zwijgen oplegt.

Juda doet alsof het getuigenis van den profeet de vertolking is van diens eigen pessimistische inzichten, alsof het schrikkelijk overdreven is, met de werkelijkheid zelfs in strijd.

Maar God neemt het nauw met Zijn volk.

En Zijn Goddelijke stem laat zich door niemand het zwijgen opleggen.

Ik zal, zoo getuigt Hij, Mijne oordeelen tegen hen uitspreken.

Het oordeel begint bij de gemeente Gods, omdat zij den HEERE verlaten heeft, en andere goden geroookt, en zich gebogen heeft voor het werk van haar eigen handen.

De Heere rekent zoo ontzaglijk ernstig de zonden van wie naar Zijn naam genoemd zijn.

De Heere is immers wakker over Zijn Woord. Met die prediking, waarvan de bloeiende amandeltak het sprekend symbool was, is Jeremia tot Juda gegaan.

Het oordeel komt; de amandeltwijg heeft gebloed; het werk Gods gaat dóór. Gij ontrouw, afgodisch volk, dat uw God hebt verlaten, gij kunt het onheil niet ontkomen; God laat niet met Zich spotten. Als de vijanden tegen u oprukken, denk dan maar niet, dat ge kunt weerstaan, veel min overwinnen; ge zult vallen!

Maar tegenover dat woord Gods hebben de menschen het hunne gezet.

Ze lachten Jeremia uit. Zoo jong nog, en nu al zoo somber! Wat een naargeestig pessimist! Ze honen hem als landverrader, als anti-nationalist, als slecht patriot. God met Zijn dienst stond immers bij hen op het tweede of derde plan van hun leven. En nu komt God de eerste plaats eischen. Want de amandeltwijg heeft gebloed. Tenminste, dat zag Jeremia; dat predikt hij.

Maar is dat wel een boodschap Gods? Dat kan toch niet, want zoo'n woord zou ons kleine, dappere volk moedeloos maken, het van veerkracht en weerkracht berooven.

Zijn wij dan zoo zondig? We hebben toch een verstandige politiek gevoerd; voor de Assyriërs zijn we niet bang meer; de Meders houden hen wel in bedwang; Egypte wil ons helpen; wat zou ons dus deren? Bovendien, er zijn profeten genoeg, vrome en ernstige mannen, mannen van wijsheid en inzicht, die zeggen: vrede en geen gevaar! Waarom zou de HEERE ook toornig op ons zijn? Of wij al wat rooken op de hoogten, en die aangename diensten van de boschgoden aanhouden, daar komt Jehovah toch niet bij tekort? Kom, men moet zoo enghartig niet zijn! Al dat gedwee met het absolute, wat baat het?

Zulke „mannen van Juda" zijn er nog, en hun geslacht vermenigvuldigt sterk onder degenen die zich christenen noemen, en beweren te behooren tot de aanroepers van Gods Naam, zelfs Gereformeerde willen heeten.

Rechtzinnig is goed, zeggen ze, en vroom-zijn plichtmatig, maar asjeblijft geen gedwee! Niet zoo zielig, en niet zoo kleinzielig! Er kan best een ander bij door, wat de vroegere bekrompen geslachten zonde noemden, ijdelheid, wereldgezindheid, afval! Natuurlijk, er zijn grenzen, maar binnen die grenzen is er in de wereld nog heel

wat te genieten, zonder al te veel gewetenswroeging. Want dat schermen met de absolute waarheid en den absoluten eisch Gods; nu ja, daar kennen wij alleen relatieve waarde aan toe.

Tegen zulke „mannen van Juda" in onzen tijd, roept God Zijn kerk om de Jeremiaak te vervullen. Zij mag niet zwijgen, omdat God niet zwijgt.

Ik zal Mijne oordeelen tegen hen uitspreken. Schijnbaar is dat een prediking zonder liefde en ieder, die haar brengt, wordt door wie niet weten wat echte liefde is, uitgekreten voor meedogenloos hard, voor verward dogmatist, voor overdreven puritein, voor verstokt kerkist.

Doch als de kerk van Christus weet in Zijn roeping te staan, op Zijn weg te wandelen, dan zal zij verwijten van menschen niet vreezen. Zij zal getuigen en blijven getuigen, verteed, als het moet, door liefde voor de waarheid en de gerechtigheid Gods.

Zij zal geen half werk doen, noch spreken met een half hart; zij brengt haar boodschap onverminkt en onverzacht. Zij verkondigt het oordeel over alle hinken op twee gedachten; zij voert het pleit voor het Absolute dat van God is, en dat met geen enkele schikking naar de zijde van het relatieve genoegzaam neemt.

En zij dankt, dat zij die tijding brengen mag, want liever dat God oordeelend spreekt, dan dat Hij veroordeelend zwijgt.

Zijn oordeelen branden als vuur de boosheid uit.

Zijn spreken beteekent: bekeert u, bekeert u! Juist in dat uitspreken Zijner oordeelen openbaart zich de groote liefde en rijke genade Gods, die door Zijn Woord wil triumfeeren.

Ja, dit is verbondstrouw: God spreekt Zijn oordeelen uit tot Zijn volk. Eer het Oordeel komt, en de deur der bekeering voor eeuwig sluit.

F. C. M.

Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuwe reeks I).

Die lezers, welke reeds tot ons „overjarig koren" behooren, zullen zich herinneren, dat in den vorigen jaargang een artikelenreeks is geopend, welke bedoelde, antwoord te geven op een door Prof. Dr. V. Hepp in den almanak van het Studentencorps aan de Vrije Universiteit geschreven artikel. We hebben om een bepaalde reden die artikelen toen gedurende eenigen tijd opgeschort. Men heeft gezegd, dat dat toch wel neerkomen zou op een loslaten van het onderwerp. Die dat gezegd hebben, mogen weten, waarom zij een pertinente verklaring, dat ik tegen het najaar vervolgen zou, beschouwd hebben als een diplomaten-woordje, dat de taal soms pleegt te gebruiken voor het verbergen der gedachte. In ieder geval zien zij thans, dat ze zich vergist hebben.

Wij „De Reformatie" nog voortdurend nieuwe lezers winnen mag — en dat in dezen tijd — moet ik even ter wille van hen, die voor 't eerst ons blad lezen, een korte herinnering geven aan wat reeds afgehandeld is.

In den almanak stond een artikel, waarin de bestrijding van de pluriformiteitsleer werd gequalificeerd als een uiting van epigonisme. De tekst van het artikel — ook op dit punt letterlijk aangehaald — bewees, dat de schrijver ook bestrijden wilde, wat door mij in „De Reformatie" was opgemerkt. Sommigen hebben dat ontkend, maar konden dit slechts doen door de stellige verzekering van het artikel zelf te weerspreken. Den moed daartoe heb ik evenmin als den wil er toe. Het was dus geen aanval mijnerzijds, doch alleen verdediging van zonder eenige polemiek geschreven beschouwingen, toen ik in den vorigen jaargang begon het artikel te beantwoorden. Naar bescheiden meening heb ik geen regel bestreden, zonder hem eerst letterlijk te citeeren.

Ik stelde enkele punten aan de orde.

Het eerste daarvan was wel de vraag, of Calvijn inderdaad zóó sprak, als de schrijver van het artikel tegenover de door hem bedoelde auteurs hem meende te hooren spreken. Getracht werd, aan te toonen, dat Calvijn iets anders leerde, dan het almanak-artikel hem liet zeggen.

Dat punt was juist afgehandeld, toen ik de artikelen opschoorte (daarom kon het ook zonder veel moeite gebeuren).

We komen dus thans toe aan het volgende punt, dat we beloofden te zullen bespreken.

Volgende week hopen we het nader te omschrijven en de behandeling ervan te doen aanvangen.

Een eigen beginsel?

Telkens weer wordt, met name van confessionele zijde, de Afscheiding veroordeeld door een aanval te ondernemen op haar „theologie", of haar „beginsel".

Laatan Igi dus de onderstelling ten grondslag, dat de Afscheiding inderdaad een „eigen beginsel" gehad heeft. En een „eigen" theologie. Men voedt de voorstelling, alsof deze daad van kerk-

reformatie zou gestreden hebben voor een eigen leuze, alsof ze daarvoor erkenning zou hebben gevraagd, alsof ze zulk een „eigen leus" tot inzet van den strijd zou hebben gemaakt.

Nu is inderdaad deze opvatting niet nieuw. Er is reeds herhaalde malen gesproken over het „beginsel" der Scheiding, en dit eigen beginsel is zelfs vergeleken met dat van andere reformatiedaden.

Men mag echter de vraag opwerpen: heeft het wel zin, te spreken van een eigen beginsel der Afscheiding, hetzij thetisch, hetzij antithetisch? Indien het eens principiëel fout mocht blijken, van zulk een „eigen beginsel der Afscheiding" te spreken, wat dan? Men voelt reeds aanstonds, dat daarmee een einde zou gekomen zijn aan de polemiek, die dat onderstelde „beginsel" der Afscheiding trachtten te plaatsen tegenover het ondersteld beginsel van een andere reformatorische beweging, of waarin aan dat gepretendeerde beginsel der Afscheiding conclusies zijn vastgeknoopt in betrekking tot de pluraliteit der kerkelijke instituten in ons vaderland, en haar recht of onrecht. Tevens springt dan aanstonds in het oog, dat dan ook de zoo noodzakelijke eenheid tusschen zona van hetzelfde huis, tusschen belijders van denzelfden geloofsinhoud dichterbij komen kan, dan thans reeds het geval is. Stel, dat het inzicht veld won, dat de Afscheiding nooit een „eigen beginsel" heeft willen hebben, dan zou het kunnen zijn, dat zij als daad van reformatie ook velen, die haar thans veroordeelen, aanspreken in het geweten, en tot aktueele gehoorzaamheid prikkelen.

Het loont dus de moeite, op die vraag nader in te gaan: had de Afscheiding een „eigen beginsel", waardoor haar „vaders" zich onderscheidden van hun tegenstanders, en waarin zij zooveel het aan hen lag, beginsel tegen beginsel plaatsten?

Nu wordt in kerkelijk-theologische twistgespreken niet altijd woord voor woord op een goudschaaltje afgewogen. Ook het woord „beginsel" niet.

Hieruit is verklaarbaar, dat velen hebben gesproken van een eigen „beginsel" der Afscheiding, in den laatsten tijd zelfs van een eigen „theologie" der Afscheiding. Eenmaal bij deze onderstelling aangekomen, beweerden zij dan verder, dat de Afscheiding haar „eigen beginsel" stelde, b.v. in de handhaving der praedestinatieleer, of in den strijd tegen hetgeen in de Afscheidingsliteratuur doorgaans heet: „de afgod van den vrijen wil", of in een bepaalde doopsopvatting, of in de bekamping der „Evangelische Gezangen", of in het z.g. separatisme, eerst in „gezelschappen" (konventikels), daarna ook in kerkelijk verband; ja, volgens sommigen, zelfs in de vaccinatiebestrijding. Het zou geringe moeite kosten, nog meer van dergelijke speciale „beginselen" der Afscheiding op te sporen.

Geen van deze punten echter is ooit door de vaders der Afscheiding als het speciale punt, waarom het hun in hun worsteling eigenlijk ging, naar voren gebracht. Het zou niet mogelijk zijn, het bewijs ervoor te leveren, dat in de dagen der „Separatie" één van deze punten, of welk ander punt men voorts ook noemen wil, geïsoleerd, geabstraheerd van de andere, tot inzet is gemaakt van de worsteling dier dagen.

Men kan dan ook, ter kenschetsing van die strijdsvragen als punten van het debat uit de dagen van omstreeks 1834, geen oogenblik zich van het woord „beginsel" bedienen.

Wij zullen elkander hier niet vermoeien met de vraag, wat onder een „beginsel" is te verstaan. Men kan dat nagaan in lexica en woordenboeken. Maar men zal in geen van die alle ooit het woord „beginsel" aldus zien opgevat, dat de omschrijving past op het eigenlijke werkprogramma der „vaders" van de Scheiding, op hun strijdkreet, hun strijdleus.

Dit is ook eigenlijk allermint verwonderlijk. De Afscheiding viel niet op het erf van wetenschap, of van politiek, ze is niet een sociaal-economische worsteling, doch geschiedde op het gebied der kerk. Welnu, dat geeft haar een zeer bijzondere betekenis, met name dan, wat die vraag naar het al of niet aanwezig zijn van een „eigen beginsel" betreft.

De kerk toch gaat niet uit van beginselen, doch van de openbaring der beginselen. Gods openbaring in de Schrift nu — immers, daarmee heeft de kerk te doen — heeft wel beginselen aangegeven, men kan ze ook wel er uit afleiden; maar ze liggen nooit „gereed", nooit „uitgewerkt", nooit „geformuleerd" in de openbaring „gegeven". Teruggang naar een beginsel beteekent in de kerk — zal het goed zijn — altijd teruggang naar het Woord.

Het is waar, de kerk heeft ook haar belijdenis, waarin zij soms formuleeringen gaf, die soms gelijken op anderer formuleering van „beginselen". Maar dit neemt toch niets van het gezegde weg. Want de belijdenis valt zelf steeds weer te toetsen aan de in het Woord gegeven openbaring van God. En dit toetsbaar-zijn der belijdenis is zelf ook een inhoud der belijdenis. Hierin onderscheidt de kerk zich dan ook b.v. van vereeni-

1) Dit woord gebruik ik hier als publiek gehanteerden naam, zonder te beweren, dat de term aanbeveling verdient.

gingen, w
opnemen,
een ander
anderlijke
lijdenis ni
zoodra ien
de Schrift
geven ver
ren. Daar
houden —
ginselen
selen, wa
bindt, of
garant ste
ster van
Gods. De
daaruit w

Ook bij
dus hier
deze haar
bewust bli
daaruit tr
„eigen be
zulk een
teruggang
Woord, da
van haar
zij dan a
dien scho
secte.

En dit zo
de kerk o
ginsel" str
hartig oor
blijft zoo,
ze strijden

Slechts
natief van
sel", en m
in de ker

Zoo wa
Luther en
iets „eigen
voor hetge
zelf was. Z

tegenover
steld, doch
nog zelf h
om, ware
binden. Z
kerk de
laboreerde
zou, een b
was. Zoo
van haar
naar den c

kerkelijke op
steeds gete
Het adagie
den reform
in de refor
den begin
stelling, m
waarmede
ingezet. E
kerk te be
heid en de
gronde te

Precies
landsche
bekend st
der zaak
theologie,
een fictie.
de Kerk
slechts in
norm der
der kerk
een roep
nis, die n
praktijk k

Belsazar
Rijnland
dat een
laten dru
van een c
scheidings
voor het e

vergaderin
zinnige ha
ring heeft
zulke din
hem verba
„De Gera
over. De
merken:

„Er wa
de disson
kens, or
de doods

hem dan
van den
dus niet
wachten
als het p
sazar's p

Tot zo
eertijds p